

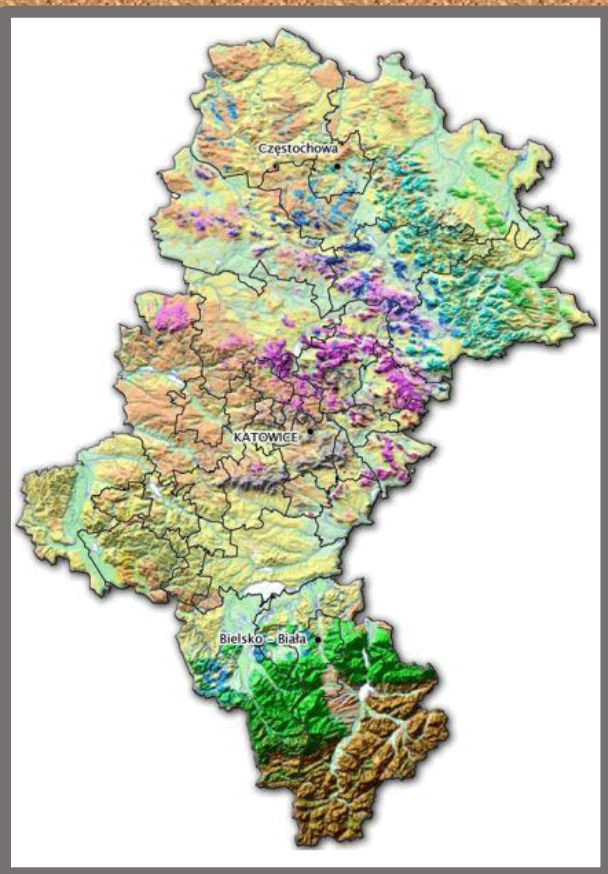
***Krajobrazy
przyrodnicze
województwa
śląskiego***

Część I

***Krajobrazy przyrodnicze
województwa śląskiego***

Część I

Budowa geologiczna województwa śląskiego

Województwo śląskie charakteryzuje się złożoną budową geologiczną i bardzo urozmaiconą rzeźbą terenu oraz najbardziej różnorodnymi i negatywnymi formami działalności gospodarczej człowieka. Obszary o podobnym zróżnicowaniu geograficzno-przyrodniczym należą w Polsce do rzadkości.

Odzwierciedleniem tego stanu rzeczy jest występowanie w granicach województwa śląskiego bardzo wielu różnych typów krajobrazów. Reprezentowane są prawie wszystkie, jakie spotykamy w Polsce. Znajdziemy tu typowe **krajobrazy górskie, pogórza, wyżynne i nizinne.**

Krajobrazy górskie zajmują znaczną powierzchnię w południowej części województwa. Tworzą je:

- najwyższe w województwie pasmo Beskidu Żywieckiego ze szczytem Pilsko (1557 m n.p.m.),
- Beskid Śląski z najwyższym szczytem Skrzyczne (1257 m n.p.m),
- Beskid Mały z najwyższym szczytem Madohora (926 m n.p.m.).

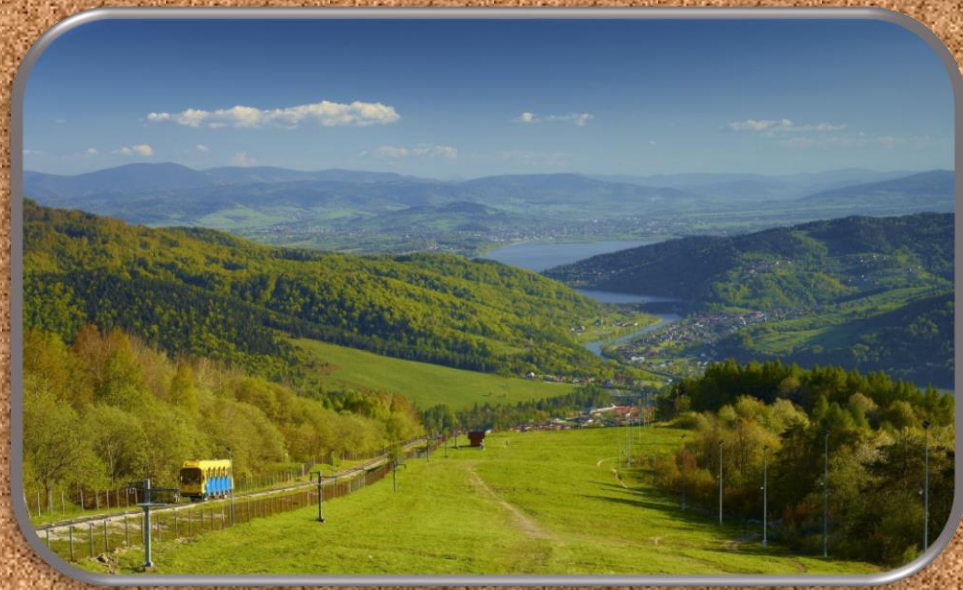
**Beskid
Żywiecki**

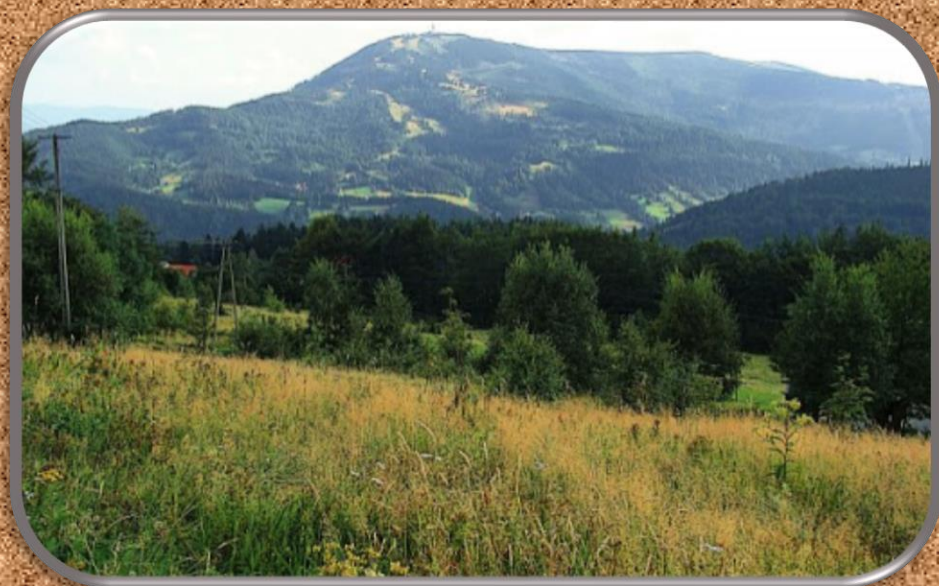
**Szlak na szczyt Pilsko
– Beskid Żywiecki**

Beskid Śląski

Beskid Mały

Beskid Śląski – szczyt Skrzyczne

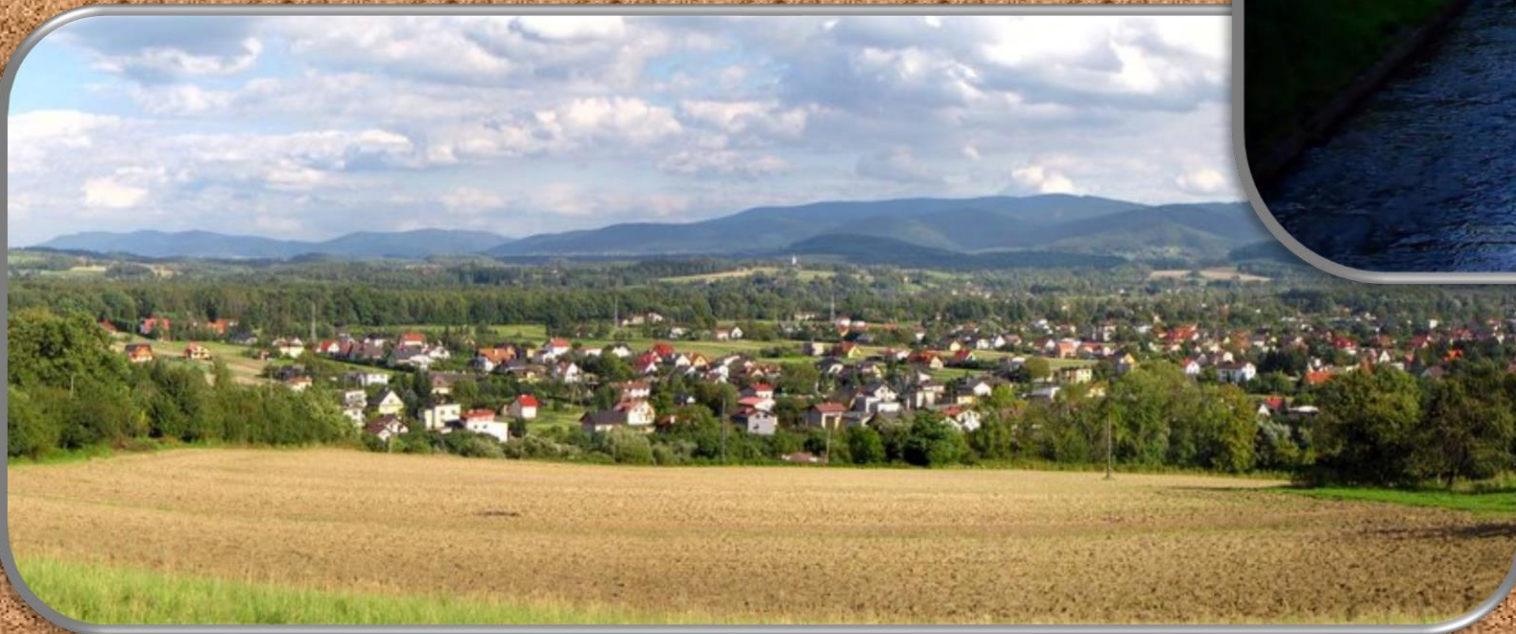

Beskid Mały - Rezerwat *Madohora*

Krajobrazy górskie w kierunku północnym przechodzą w malowniczy krajobraz Pogórza Śląskiego.

Pogórze Śląskie: Cieszyn

Widok ze Skoczowa (Pogórze Śląskie) na Beskid Śląski i Beskid Mały

Krajobrazy wyżynne obejmują rozległe powierzchniowo i urozmaicone obszary Wyżyny Śląskiej, znaczną część Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej i Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej, które szczególnie odznaczają się bardzo dużymi walorami krajobrazowymi o unikalnej urodzie. O malowniczości i niepowtarzalności krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej decydują liczne, często bajecznych kształtów, odsłonięte skałki wapienne.

Krajobraz miejski – centrum Katowic

Wyżyna Śląska – najbardziej uprzemysłowiona kraina geograficzna Polski

Kopalnie – charakterystyczny krajobraz miast Wyżyny Śląskiej

Wyżyna Krakowsko-Częstochowska nazywana także Jurą Krakowsko-Częstochowską ze względu na licznie tu występujące skały i ostańce (wzniesienia powstałe w wyniku procesów wietrzenia i erozji) pochodzące z okresu jury.

Ostaniec w pobliżu Rzędkowic

Góra Janowskiego – najwyższe wzniesienie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej

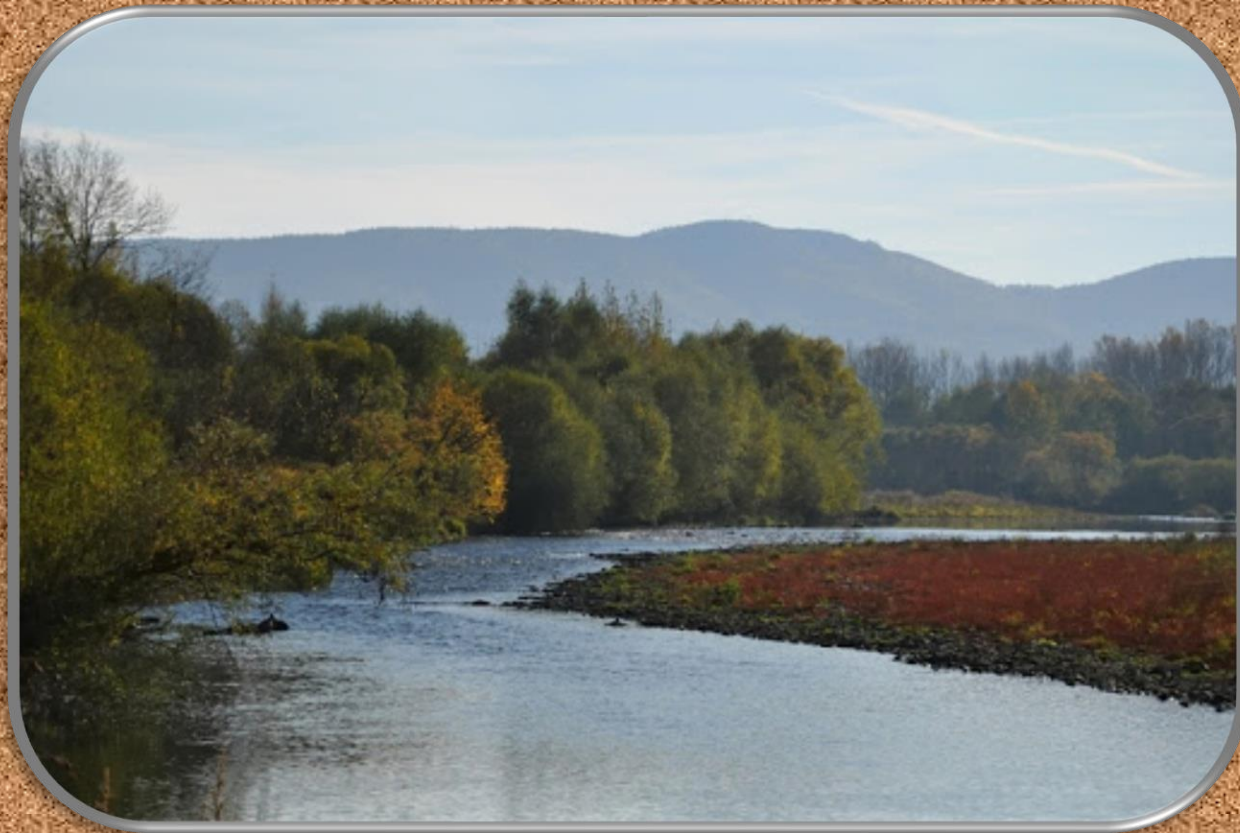

Podzamcze,
Zamek
Ogrodzieniec

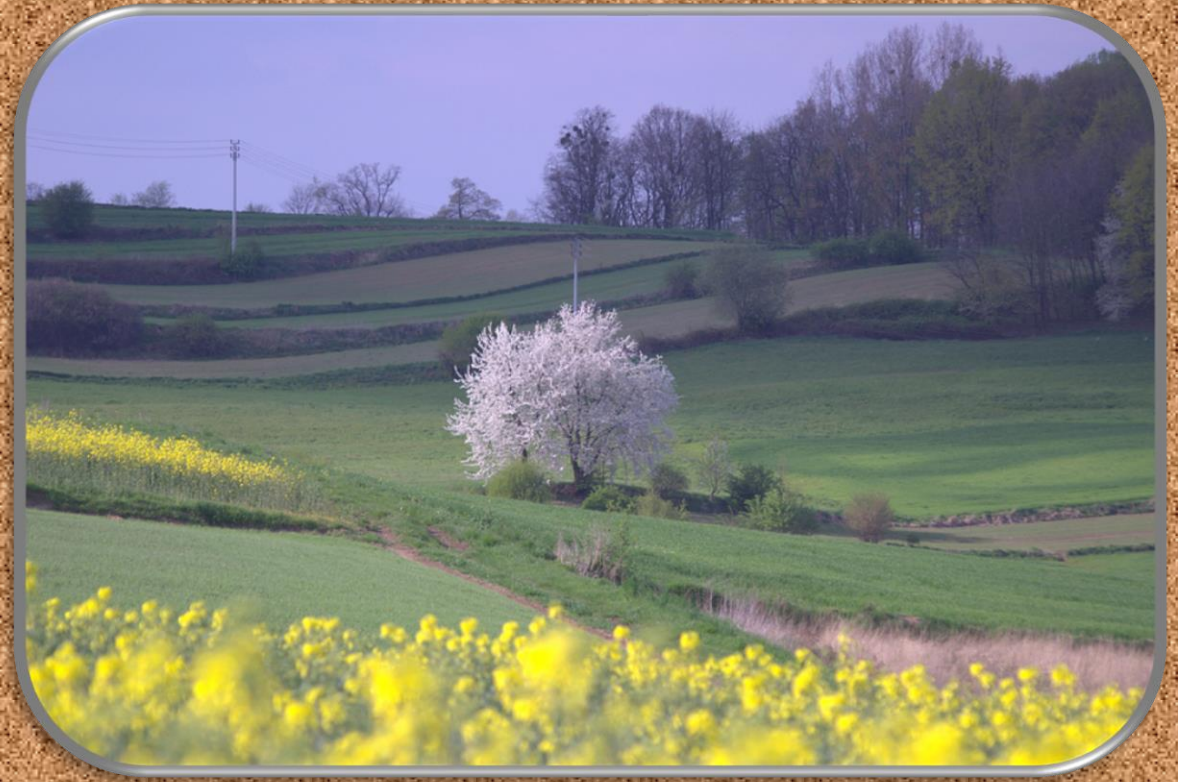

Jaskinia
Ostreżnicka
(powiat
częstochowski)

Znaczną powierzchnię w województwie śląskim zajmują także krajobrazy o charakterze nizinnym. Są to głównie: Kotlina Oświęcimsko-Raciborska z rozległymi dolinami Wisły i Odry, część Niziny Śląskiej oraz duże obszary niektórych dolin rzecznych w obrębie Wyżyny Śląskiej, jak np. Dolina Małej Panwi z przyległymi terenami Białej Przemszy w rejonie pustyni Błędownskiej czy rzeki Sztoły. Są one bardzo słabo urozmaicone pod względem rzeźby terenu. Dominują tu tereny prawie całkowicie płaskie i charakteryzujące się obecnością licznych zbiorników wodnych.

Rzeka Soła- Kotlina Oświęcimska

Pola w Kotlinie Raciborskiej

W każdym z wymienionych podstawowych typów krajobrazów w ujęciu geograficznym można wyodrębnić dodatkowo krajobrazy uwarunkowane walorami przyrodniczymi, głównie pokrywy szaty roślinnej oraz skutkami działalności gospodarczej człowieka np.: rolniczej, przemysłowej, urbanistycznej.

Występują zatem w województwie śląskim krajobrazy górskie, pogórza, wyżynne i nizinne o charakterze:

- naturalnym,
- półnaturalnym,
- kulturowym,
- zdewastowanym.

NATURALNY to taki, w którym dominującym elementem są zbiorowiska leśne o strukturze pionowej i składzie florystycznym typowym dla siedlisk, jakie zajmują i które nie uległy degradacji lub przekształceniu w wyniku działalności człowieka. Naturalny krajobraz w województwie śląskim zachowała m. in.: większość terenów regla dolnego i górnego Beskidu Żywieckiego, Śląskiego i Małego, tereny leśne Pogórza Śląskiego, kompleksy lasów lublinieckich i pszczyńskich, lasy Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej np. w rezerwacie Sokole Góry.

PÓLNATURALNY to obszar, w którym dominuje roślinność nieleśna, lecz nie uprawowa. Naturalna dla naszego kraju szata roślinna, głównie leśna, uległa zanikowi w wyniku działań gospodarczych człowieka, np. poprzez karczowanie i wyrąb. Nie zmieniły się jednak zasadniczo warunki siedliskowe, co umożliwia roślinności, po zaprzestaniu użytkowania określonego obszaru, powrócić samoistnie do stanu bardziej naturalnego. Roślinność tworzą tu liczne zbiorowiska szuwarowe, łąkowe, murawy rozwijające się na siedliskach suchych. Przykładem omawianego typu krajobrazu są kompleksy użytków zielonych w dolinie Małej Panwi, w rezerwacie „Tuł”.

Krajobraz

KULTUROWY to teren, na którym dominują różnorodne uprawy rolnicze wraz z zabudową gospodarczą, a także twory przyrodnicze pochodzenia sztucznego świadomie kształtowane przez człowieka dla celów wypoczynku i rekreacji, jak np. Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku w Chorzowie.

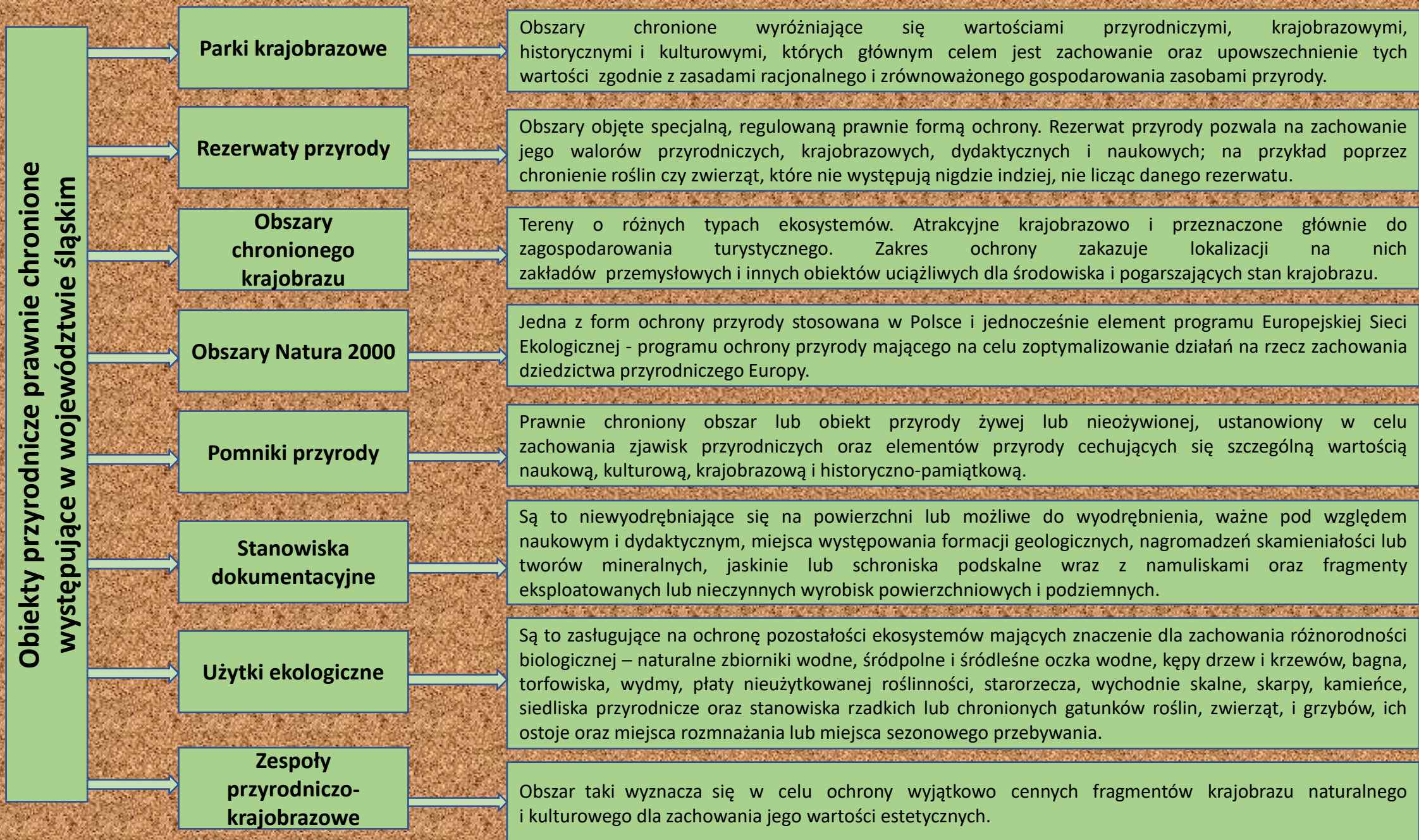
Tereny rolnicze są dominującym typem krajobrazu w województwie śląskim, zajmują ok. 60 proc. jego powierzchni. W całym województwie występują w większości gospodarstwa mało powierzchniowe. Powoduje to że krajobraz tego typu charakteryzuje się malowniczością wynikającą z dużej mozaikowości upraw, występowania licznych miedz, zarośli, zagajników, pastwisk, łąk.

ZDEWASTOWANY (miejsko-przemysłowy) to teren licznych w województwie aglomeracji miejskich, zakładów przemysłowych i towarzyszących im dużych powierzchni w różnym stopniu przekształconych i zniszczonych. Są to głównie różnego rodzaju wyrobiska i zapadliska przemysłu wydobywczego, zwałowiska przemysłu hutniczego, energetycznego, a także wysypiska komunalne. Zaliczyć tu również należy tereny, na których roślinność w wyniku szkodliwych emisji zakładów produkcyjnych uległa degeneracji lub całkowitej zagładzie, łącznie z degradacją siedlisk. Największe powierzchnie charakterystycznego krajobrazu uważanego za typowy dla województwa śląskiego występują w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym. Przykładami krajobrazu zdevastowanego są duże powierzchnie zwałowisk przemysłowych m. in. w Katowicach, Chorzowie, Bytomiu, Zabrze oraz pustynie industrogenne wokół zakładów chemicznych w Miasteczku Śląskim i Czarnej Huty w Tarnowskich Górach.

Na obszarze województwa śląskiego występuje niewielka powierzchnia obszarów prawnie chronionych (niecałe 3% zasobów kraju). Obszary objęte ochroną prawną, według stanu na 2018 rok, zajmowały powierzchnię 2 719,28 km², co stanowiło 22% powierzchni regionu. Jednocześnie ilość obszarów prawnie chronionych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (599,8 m²/os.) była najniższa w porównaniu z innymi województwami.

Jak wskazuje Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska na terenie regionu położonych jest:

- 8 parków krajobrazowych,
- 65 rezerwatów przyrody,
- 15 obszarów chronionego krajobrazu,
- 45 obszarów Natura 2000,
- 1 427 pomników przyrody,
- 12 stanowisk dokumentacyjnych,
- 84 użytków ekologicznych,
- 24 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

Bibliografia:

Lasy województwa śląskiego: wczoraj, dziś, jutro / red. Stanisław Wika. Krzeszowice, Wydawnictwo Kubajak 1999.

Osobliwości przyrodnicze województwa śląskiego / red. Wiesław Włoch. Katowice, Górnośląska Oficyna Wydawnicza 1999.

Rezerваты przyrody województwa katowickiego / red. Wojciech Beblo, Stanisław Wika. Kraków, Wydawnictwo Planta 1995.

Netografia:

<https://www.slaskie.pl/content/strategia-rozwoju-województwa-slaskiego-slaskie-2030>

<http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

<https://geosilesia.eu/budowa-geologiczna-województwa-slaskiego>

<https://podroze.onet.pl/polska/beskid-slaski-gory-narty-i-kurorty/ky0rfeh>

<https://slaskie.travel/article/855057/beskid-maly-propozycje-tras-szczyty-zdjecia>

https://www.researchgate.net/figure/Widok-z-Skoczowa-Pogorze-Slaskie-na-Beskid-Slaski-i-Beskid-Maly-po-lewej-Fot_fig1_321367839

<https://podroze.polskieszlaki.pl/wasze-podroze/5474,pogorze-slaskie-cieszyn>

<http://edus.ibrbs.pl/ze-szczytow-gor-ku-nizinom/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wy%C5%BCyna_Krakowsko-Cz%C4%99stochowska

<http://mytravelblog.com.pl/ogrodzieniec-atrakcje/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/G%C3%B3ra_Janowskiego

http://www.polskiekrajobrazy.pl/Galerie/1787:Kotlina_Oswiecimska/117524:Jesien_nad_Sola.html

http://www.polskiekrajobrazy.pl/Galerie/2520:Kotlina_Raciborska/189566:Polaw_kotlinie_Raciborskiej.html

<https://www.ekologia.pl/wiedza/slovníki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/park-krajobrazowy>

<https://www.ekologia.pl/wiedza/slovníki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/rezerwat-przyrody>

<https://www.ekologia.pl/wiedza/slovníki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/obszary-chronionego-krajobrazu>

<https://www.ekologia.pl/wiedza/slovníki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/obszar-natura-2000>

<https://www.ekologia.pl/wiedza/slovníki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/pomnik-przyrody>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanowisko_dokumentacyjne

https://pl.tripadvisor.com/Attraction_Review-g2290744-d2268001-Reviews-Cistercian_Abbey_of_Rudy-Rudy_Silesia_Province_Southern_Poland.html#photos;aggregationId=101&albumid=101&filter=7&ff=72343320

http://www.kultura.lodz.pl/pl/cms/artykuly/przyroda/parki_i_rezerwaty/zpk

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1e/Staw_Lis%C3%B3w.jpg

https://pl.wikipedia.org/wiki/U%C5%BCytek_ekologiczny

https://www.google.com/search?q=park+krajobrazowy+orlich+gniazd&source=lmns&bih=912&biw=1920&hl=pl&sa=X&ved=2ahUKEwjdyPqczr7uAhXTtioKHVnhCC4Q_AUoAHoECAEQAA

<http://www.peuk.fiiz.pl/pl/poi/8259>

<https://gorypolskie.eu/przyroda/225-park-krajobrazowy-beskidu-malego>

<https://www.zpk.com.pl/parki-krajobrazowe/park-krajobrazowy-beskidu-slaskiego>

https://www.google.com/search?q=%C5%BCywiecki+park+krajobrazowy&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjyi6bX1b7uAhXUAhAIHYF6DTEQ_AUoAnoECACQBA&biw=1920&bih=912#imgrc=xQVnYqCEvEdFM

https://katowice.katowice.lasy.gov.pl/rezerwat-ochojec/-/asset_publisher/1M8a/content/rezerwat-ochojec/pop_up?_101_INSTANCE_1M8a_viewMode=print&_101_INSTANCE_1M8a_languageId=pl_PL

<http://gornawisla.blogspot.com/2013/09/blog-post.html>

<https://czestochowa.wyborcza.pl/czestochowa/7,48725,25547855,za-unijne-pieniadze-nadlesnictwo-koszecin-uratuje-siedlisko.html>

<https://szlakiwpolsce.pl/rezerwat-szachownica/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Obszar_Chronionego_Krajobrazu_%E2%80%99EG%C3%B3ra_Zamkowa%E2%80%9D#/media/Plik:Bn-ock.jpg

<https://silesia.travel/poi/3904/podziemna-tarnogorsko-bytomskie>

<https://www.malypodroznik.pl/?p=7504>

<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/34265,poreba-dab-bartek-z-poreby.html>

<https://www.polskieszlaki.pl/rezerwat-sasanka-w-jaworznie.htm>

<http://www.garneki.pl/leopolis/2727358/wodospad-w-sopotni-wielkiej>

<https://www.polskieszlaki.pl/kamieniolom-blachowka.htm>

<https://www.dabrowa-gornicza.pl/galerie/srocza-gora-i-jej-ciekawostki/>

<https://www.polskieszlaki.pl/pustynia-bledowska.htm>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Tu%C5%82#/media/Plik:Tul-g%C3%B3ra.JPG>

<https://www.tenpieknyswiat.pl/2008/10/27/wielikat>

http://www.historia.beskidia.pl/4145_bielsko_-_biala_rodzime_krajobrazy_cyganski_las_ii_polana_studzienek_status_quo_ante_i_post_ante_stare_zdjecie.html

https://gwarek.com.pl/pl/679_ekologia-z-zyskiem/27470_park-z-dolina-dramy-przyrodniczo-najcenniejszy-w-tarnowskich-gorach.html

https://pl.wikipedia.org/wiki/Ha%C5%82da_w_Rydu%C5%82towach

https://gwarek.com.pl/pl/11_wiadomosci/13503_dlaczego-w-miasteczku-slaskim-umieraja-drzewa.html

https://gwarek.com.pl/pl/11_wiadomosci/27730_zaklady-chemiczne-bomba-ekologiczna-tyka-a-spory-sadowe-trwaja.html

<https://www.dobrepole.pl/products/4815/hacquetia-epipactis>